

ВИЩА ШКОЛА

БІНИЦЬКА О.П.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Знання законів економіки, розуміння процесів і явищ, які відбувалися в ринковій економіці, має стати запорукою успіху економіки України, фундаментом успішної діяльності всіх суб'єктів підприємницької діяльності. Ці обставини й зумовлюють об'єктивну необхідність набуття ґрунтовних знань основних положень економічної теорії майбутніми фахівцями [4, с. 8].

Вивчення економічних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах сприяє формуванню в студентів економічного мислення, економічної культури, допомагає їм усвідомлювати та аналізувати економічну ситуацію в країні, навчає давати оцінку подіям, які відбуваються, стимулює до активної діяльності, привчає бути корисними й потрібним собі та суспільству.

Метою економічної освіти в системі вищої педагогічної освіти є така підготовка студентів, яка забезпечить їм достатній рівень компетентності у сфері економічних відносин на рівні держави, закладу та окремої людини. Загальні економічні знання потрібні кожній людині незалежно від її життєвого й професійного вибору.

Проблема вдосконалення процесу навчання при формуванні економічних знань у студентів є предметом вивчення у сучасних наукових дослідженнях та в психолого-педагогічній літературі. Зокрема, В.Р. Базилевич, В.В. Данілова, С.О. Михаць, С.В. Опацька, Л.О. Плахотнікова розкривають роль економічної освіти в розвитку української держави, Л.Б. Азімова, О.В. Аксьонова, Т.А. Жижко, О.С. Падалко, І.А. Сасова, В.І. Свистун, О.Т. Шпак та інші – висвітлюють психолого-педагогічні аспекти економічного навчання й виховання громадян України.

Мета статті – висвітили особливості формування економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Сучасні пошуки реформування системи підготовки педагогічних кадрів вищої кваліфікації ґрунтуються на концепції вищої освіти Державної національної програми “Освіта. Україна ХХІ ст.” (К., 1994 р.), створеної в перші роки проголошення держави Україна.

Стратегічним завданням реформування вищої освіти є “перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, яка дасть змогу задовольняти потреби й можливості особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаним напрямом відповідно до її здібностей; формування мережі вищих навчальних закладів, яка за освітніми кваліфікаційними рі-

внями, типами навчальних закладів, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняла б інтереси особи та потреби кожного регіону і держави в цілому” [1, с. 193].

“Пріоритетні напрями реформування вищої освіти: розроблення нових моделей різних рівнів вищої освіти; визначення її державного компонента; широке інтегрування в міжнародну систему освіти; оновлення змісту вищої освіти; запровадження ефективних педагогічних технологій; створення нової системи методичного та інформаційного забезпечення вищої школи; входження України в трансконтинентальну систему комп’ютерної інформації; демократизація, гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу, органічне поєднання в ньому національного й загальнолюдського начал” [1, с. 194].

Нова стратегія розвитку економічної освіти викладена в Концепції розвитку економічної освіти в Україні [6, с. 5]. Вона визначає основні завдання й напрями трансформації всіх ланок системи економічної освіти з метою економічного зростання та докорінних соціальних зрушень у нашій державі в контексті глобалізаційних процесів. Сучасна економічна освіта охоплює чотири блоки навчальних дисциплін, які формують сучасний світогляд і зумовлюють потребу в постійному оновленні соціально-економічних знань, умінь, навичок: а) загальноосвітній; б) фундаментальний; в) інноваційно-практичний; г) блок дисциплін спеціальної підготовки. Усі вони забезпечують комплексне багатоаспектне вивчення закономірностей економічної сфери суспільства й потребують постійного оновлення та вдосконалення навчальних програм.

Методика викладання педагогіки концентрує свою увагу на вивченні й систематизації особливостей процесу навчання з урахуванням характеру педагогіки як предмета та завдань її вивчення. При цьому актуальними залишаються загальні характеристики процесу навчання:

- динамічність, постійний розвиток, зміни, вдосконалювання відповідно до вимог суспільства й завдань, що постійно ускладнюються, а також рівня готовності студентів до навчання;
- двосторонній характер процесу навчання, досягнення гармонії в діяльності викладача та студента;
- діяльнісний характер навчання як з боку викладача, так і студента;
- можливість поділу процесу навчання на певні етапи;
- можливість деталізації дій суб’єктів, перевірки перебігу процесу навчання на окремих етапах, а також з окремих напрямів;
- керованість процесу навчання.

Усі ці характеристики певною мірою притаманні процесу навчання економіки.

М.В. Савіним, автором посібника “Методика преподавания педагогіки” (М., 1987), було проведено дослідження різних аспектів підготовки вчительських кадрів, зокрема вивчення й узагальнення діяльності педагогічних навчальних за-

кладів, що дозволило йому виявити та сформулювати ряд умов успішного оволодіння майбутніми вчителями знаннями, навичками й уміннями з економіки.

1. Майбутній педагог оволодіває знаннями набагато інтенсивніше, якщо його дії супроводжуються почуттям відповідальності за свою майбутню професію. Саме тому в педагогічних навчальних закладах постійно здійснюється система заходів для виховання у студентів поважливого ставлення до вчительської професії.

2. Висока інтелектуальна активність особистості досягається за рахунок постановки в навчанні творчих завдань і поступового залучення студентів до творчої діяльності. Останні дослідження доводять, що цей напрям в організації навчальної діяльності стосується й процесу навчання економічних знань.

3. Процес оволодіння професійними знаннями, навичками й уміннями здійснюється набагато ефективніше за умови сформованості в майбутніх учителів інтересу та потреби в економічній самоосвіті. Чіткий орієнтир на професію вчителя підвищує продуктивність процесу навчання за умови активної самоосвітньої діяльності студентів. Розвиток економічної самоосвіти – підґрунтя творчого зростання вчителя.

4. Важливого значення набуває науковий відбір матеріалу, який використовується для самоосвіти й навчання майбутнього вчителя. Досвід свідчить, що виділення в навчальному матеріалі провідних ідей, чітке проведення їх через систему курсу багаторазово збільшує можливості їхнього засвоєння.

5. Наявність необхідної науково-методичної бази (бібліотека, кабінет, методичний комплекс тощо), а також постійна пропаганда ролі педагогічної літератури [2, с. 92–94].

Стрімкі зміни, що відбуваються в політичному та соціально-економічному житті України, вимагають перебудови системи вищої освіти. У наш час, коли обсяг знань подвоюється кожні десять років, традиційна інформаційна модель освіти втрачає свою актуальність. На провідне місце в навчальному процесі виступає індивідуальна самостійна робота студентів. У зв'язку із цим викладачі повинні створювати для них відповідні умови та надавати допомогу в організації розвивальної навчально-пізнавальної діяльності, без чого не можна забезпечити компетентність спеціаліста в галузі його професійної діяльності.

Входження України до цивілізованого світового співтовариства неможливе без структурної реформи національної освітньої системи, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців з вищою освітою. Однією з передумов входження України до єдиного європейського освітнього простору є реалізація системою вищої освіти України ідей Болонського процесу. Саме на здійснення цього завдання спрямовано проведення з 2003/04 навчального року педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації [8]. Запровадження дослідниками і творчими педагогами нових технологій навчання – це реальна відповідь на гострі потреби сучасного демократичного суспільства в підготовці гуманістичної, освіченої, працьовитої, культурної, творчої особистості. Метою впровадження модульної системи в

організацію навчального процесу є підвищення якості освіти фахівців і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності випускників та престижу української вищої освіти у світовому освітньому просторі. Основними завданнями модульної системи організації навчального процесу є: адаптація ідей Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи до системи вищої освіти України для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості підготовки фахівців, враховуючи швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці; забезпечення можливості навчання студентів за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована відповідно до вимог замовників та побажань студента, яка сприяє його саморозвитку і відповідно підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві; стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти; відповідність порядку навчання можливостям студента в отриманні професійних кваліфікацій відповідно до потреб ринку праці у конкурентоздатній, підприємливій особистості, спроможній самостійно відповідати за свою долю, потужно розв'язувати життєві й професійні проблеми, самореалізовувати свій творчий потенціал [5].

Чіткого узгодження з новими цілями навчання й виховання у вищій школі потребує організація самостійної роботи та контролю якості знань студентів. Самостійна робота стає все більш вагомим в підготовці висококваліфікованих фахівців з економіки та вимагає суттєвих змін педагогічних методів і широкого застосування сучасних інформаційних технологій навчання. У нинішніх умовах жоден університет не може дати стільки знань, умінь і навичок, які б майбутній спеціаліст міг використовувати впродовж усього свого трудового життя. У зв'язку із цим необхідно виробити навички навчатися самостійно та усвідомлено, адже ніякі знання, не закріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням фахівця.

Самостійність виявляється лише завдяки конкретній праці індивіда з появою внутрішньої потреби в знаннях, пізнавальних інтересах, захопленості. Самостійна робота здебільшого виступає якщо не єдиним, то одним з основних способів виховання самостійності не лише як сукупності умінь і навичок, а і як характерної для сучасного висококваліфікованого фахівця риси характеру. Самостійність у здобутті знань передбачає оволодіння сучасними методами бачення змісту та мети роботи, організації власної самоосвіти, по-новому підходити до вирішення актуальних питань, виявляти пізнавальну й розумову активність, уміння самостійно орієнтуватися в стрімкому потоці соціально-економічної та науково-технічної інформації [8].

Одне із завдань навчання й виховання – розвиток людських задатків – можна вирішити, розвиваючи пізнавальні процеси. Разом із цим удосконалюються й самі здібності особистості, набуваючи потрібних якостей. Задля успішного розвитку пізнавальних процесів у навчальній діяльності необхідно використовувати сучасні засоби й методи навчання. Використання комп'ютера з його величезними універсальними можливостями і є одним з таких засобів. З розвитком сучасної інформаційної технології проблема системи “людина і комп'ютер” стосується всіх членів суспільства, тому взаємодія людини з комп'ютером повинна бути забезпечена і шкільною, і вищою освітою [7].

Активні форми навчання вносять нову якість до традиційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ: відбувається зсув центру значущості з процесів передачі, переробки й засвоєння інформації на самостійний пошук її студентом та на моделювання способів застосування її в майбутній професійній діяльності. Певні можливості в реалізації нових форм викладання надає така форма організації навчального процесу, як лабораторно-практичні й семінарські заняття із застосуванням відео- та комп'ютерних класів [3].

Висновки. Отже, на підставі терії і практики нами окреслено проблеми формування економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів України. В умовах модернізації вищої педагогічної освіти в Україні ефективність формування економічних знань у студентів залежить від упровадження в навчальний процес активних форм навчання, самостійної економічної освіти студентів. Доцільно підкреслити, що прийняття правил єдиного соціально-економічного простору починається з вимог глобалізації та євроінтеграції.

Література

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посіб. [для викладачів, аспірантів, студентів магістратури] / Л.В. Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с
2. Дубасенюк О.А. Методика викладання педагогіки : навч. посіб. / О.А. Дубасенюк, О.Е. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 492 с.
3. Голубкова О.А. Ценностные ориентации в системе высшего образования / О.А. Голубкова // Инновации и образование : сборник материалов конференции. – СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – Серия “Symposium”, вып. 29. – С. 293–300.
4. Основи економічних теорії : навч. посіб. / за заг. ред. П.В. Круша, І.В. Депутат. – К. : Каравелла, 2008. – 448 с.
5. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців. – 2004. – № 8 (5084).
6. Ходикіна І.Ю. Університетська освіта в контексті інноваційного розвитку України : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня д-ра економ. наук : спец. 08.09.01 “Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика” / І.Ю. Ходикіна – К., 2006. – 34 с.
7. Васильєва Л.В. Сучасні інформаційні технології в навчанні студентів економічних спеціальностей [Електронний ресурс] / Л.В. Васильєва, І.А. Гетьман. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N120/N120p148-152.pdf.
8. Застосування модульно-рейтингової системи навчання при вивченні іноземної мови студентами економічних спеціальностей у коледжах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/8447/97>.
9. Романюк М.Д. Якість економічної освіти та шляхи її підвищення у контексті сучасних глобалізаційних процесів [Електронний ресурс] / М.Д. Романюк, Г.Д. Калашніков. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008_6/28.pdf

БОНДАРЕНКО Ю.В.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ЗНАНЬ ТА ЯКОСТІ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДЛЯ СИСТЕМИ ПРОФТЕХОСВІТИ

Перед вищою освітою сьогодні стоїть завдання підготовки конкурентоспроможного фахівця, адже в умовах сучасного лавиноподібного зростання на-